

Česká národopisná společnost, z. s.

**Výroční zpráva o činnosti České národopisné společnosti, z. s.,
za rok 2019**

Zpracovala a předkládá Mgr. Jana Nosková, Ph.D.,
předsedkyně ČNS, z. s.

Praha 2020

Úvod

Česká národopisná společnost, z. s. (dále ČNS), jež přímo navazuje na Národopisnou společnost československou založenou v roce 1895, si udržuje svou přirozenou roli vrcholného profesního sdružení českých etnologů a etnoložek i v 21. století. Soupis jednotlivých aktivit vykonaných v průběhu kalendářního roku 2019 dokládá, že ČNS plnila i v tomto roce aktuální úkoly a požadavky vycházející z jejího dominantního postavení v rámci oboru etnologie.

Výroční zpráva je rozdělena do tematických kapitol podle jednotlivých oblastí činnosti ČNS (Činnost exekutivy ČNS – Hlavní výbor ČNS, Členská základna, Publikační aktivity, Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc., Webové stránky, Anketa ČNS, Studentská cena ČNS, Dopisovatelé, Ekonomická agenda a grantové projekty, Semináře a konference, Mezinárodní spolupráce a spolupráce s UNESCO) a shrnuje nejdůležitější informace o aktivitách ČNS a dosažených výsledcích v roce 2019.

Poděkování patří všem členkám a členům Hlavního výboru ČNS, kteří se v roce 2019 podíleli na činnosti této společnosti a přispěli tak významnou měrou k plnění úkolů, které si ČNS každoročně klade a které vycházejí z jejích stanov.

Činnost exekutivy ČNS – Hlavní výbor ČNS

Hlavní výbor ČNS (HV) je po Valném shromáždění druhým nejvyšším orgánem České národopisné společnosti, z. s., a řídí její činnost v období mezi Valnými shromážděními, která se konají vždy jednou za tři roky. Od Valného shromáždění ČNS v září 2017 tvoří Hlavní výbor tyto členové: Mgr. Jana NOSKOVÁ, Ph.D. (předsedkyně ČNS), PhDr. Jan BLAHŮŠEK, Ph.D. (místopředseda), PhDr. Zuzana ČERMÁKOVÁ, Ph.D. (vědecká tajemnice), PhDr. Jana POSPÍŠILOVÁ, Ph.D. (pokladní), PhDr. Petr JANEČEK, Ph.D., PhDr. Eva KUMINKOVÁ, Ph.D. (pověřenec pro zahraniční kontakty), PhDr. Roman MALACH, Ph.D. (pověřenec pro kontakt s dopisovateli), PhDr. Martin NOVOTNÝ, Ph.D., a PhDr. Jiří WOITSCH, Ph.D.

HV ČNS se v roce 2019 sešel na čtyřech jednáních: 20. března 2019 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., v Brně, 21. května 2019 v Blatském muzeu v Soběslavi, 25. září 2019 opět v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., tentokrát však v Praze, a konečně 13. prosince 2019 v Národním muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Členové HV Jan Blahůšek, Jana Pospíšilová, Zuzana Čermáková, Roman Malach, Jana Nosková a Jiří Woitsch a Miroslav Válka na jednání HV v Rožnově pod Radhoštěm 13. prosince 2019. Foto: sekretariát NMP

HV na svých jednáních řešil důležité otázky a problémy spjaté s činností ČNS, přičemž o své činnosti a rozhodnutích informoval členy ČNS v rámci pravidelně vydávaného *Zpravodaje*

České národopisné společnosti, který je zveřejňován mj. na webových stránkách ČNS (viz <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>) a rozesílán členům e-mailovou poštou. Kromě hlasování členů HV během pravidelných jednání hlasovali jeho členové během roku 2019 také dvakrát pomocí hlasování per rollam – tento způsob hlasování představuje důležitý prostředek sloužící k zabezpečení větší flexibility v rozhodování HV o důležitých otázkách v mezidobí mezi pravidelnými jednáními HV.

Česká národopisná společnost, z. s., pokračovala, zastupována členy HV, ve spolupráci s *Radou vědeckých společností České republiky*. O své činnosti v roce 2018 informovala tuto instituci v lednu 2019 předsedkyně ČNS Jana Nosková pomocí pravidelné Roční zprávy o činnosti vědecké společnosti – zpráva obsahovala informace o 20 výstupech. O činnosti v roce 2019 pak byla Rada vědeckých společností ČR informována Roční zprávou v lednu 2020 – tato zpráva obsahovala informace o 19 výstupech, což dokládá, že ČNS kontinuálně vykazuje vysoký počet odborných aktivit. Plenárního zasedání Rady vědeckých společností ČR 24. dubna 2019 v Praze, na kterém mj. vystoupila předsedkyně AV ČR prof. Eva Zažímalová a na kterém byla ČNS explicitně zmíněna jako dobře fungující společnost díky své úspěšné organizaci konferencí a aktivní činnosti svých komisí, se za ČNS zúčastnil člen Hlavního výboru ČNS Petr Janeček. Ten také tlumočil následně členům HV nejdůležitější informace týkající se činnosti vědeckých společností sdružených do Rady a jejich fungování (například o poplatku na činnost RVS od společností, jež žádají dotace).

Česká národopisná společnost, z. s., a HV ČNS musely během roku 2019 řešit také několik úkolů, které souvisely s postavením ČNS v rámci odborných společností v České republice a s její expertní činností.

Dne 21. května 2019 proběhla ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech *diskuse k osudu torza mirkovické obytné chalupy*, která je považována za pozůstatky nejstaršího vesnického domu v České republice. ČNS se do diskuse zapojila již v roce 2016 na popud otevřeného dopisu prof. Jiřího Škabradý – tehdy zaslala dopis řediteli muzea v Klatovech Mgr. Luboši Smolíkovi s dotazem ohledně uchování pozůstatků domu. Odborná diskuse byla svolána na květen 2019 a za ČNS se jí zúčastnil Roman Tykal. Odborníci po prohlídce torza v muzejním depozitáři v bývalém hangáru zrušených vojenských kasáren konstatovali, že stávající uložení není úplně vhodné, a byl navržen způsob ošetření proti dřevokaznému

hmyzu. Jednání ukázalo, že prezentace torza objektu je možná vzhledem k jeho stáří a stavu pouze ve velkém prostoru, kde by byl prezentován jeho torzální stav doplněný modelem či jinou audiovizuální formou – klatovské muzeum ovšem na takovou prezentaci nemá prostředky, z ostatních zúčastněných projevila snahu o řešení pouze spolek s názvem Hrada na Malši, který působí v jižních Čechách.

ČNS byla dále oslovena Ministerstvem kultury k účasti na jednáních o aktualizaci *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu* pro období 2021–2025. Dne 17. října 2019 proběhlo první jednání, kterého se jménem ČNS zúčastnila Eva Kuminková.

Hlavní výbor ČNS začal během roku 2019 také připravovat *Valné shromáždění a konferenci ČNS*, které se uskuteční v roce 2020. V rámci tradice pořádání VS a konferencí ve spolupráci s kolektivními členy ČNS a střídání míst konání mezi Čechami a Moravou a Slezskem, oslovila předsedkyně ČNS Jana Nosková s dotazem ohledně místa konání ředitele Hornického muzea v Příbrami-Březových Horách PaDr. Josefa Velfla. Společně s Jiřím Woitschem jednala pak s ředitelem Hornického muzea osobně na jaře 2019 v Příbrami. Jednání proběhlo zdárně a jeho výsledkem je, že Valné shromáždění ČNS a následná konference proběhnou 15.–17. 9. 2020 v Příbrami. Člen HV Petr Janeček následně vypracoval výzvu k zasílání abstraktů na konferenci, která byla zveřejněna na podzim 2019 na webových stránkách ČNS, včetně on-line formuláře pro přihlašování. Konference ČNS, která naváže na VS, má téma *Etnologie mezi vědou a politikou: Vy/po/zne/užívání etnologických věd od 19. století do současnosti*. Jako spolupořadatelé konference budou fungovat nejen Hornické muzeum v Příbrami-Březových Horách, ale i další dva kolektivní členové ČNS, a to Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., a NÚLK ve Strážnici, což dokládá dobrou a aktivní spolupráci s kolektivními členy ČNS. Konference ČNS zaměří svou pozornost na témata spojená s využíváním, používáním a zneužíváním výsledků etnologické vědy v širším historickém a společenském kontextu a vice versa na proměny etnologického bádání v důsledku proměn ideologických a mocensko-politických režimů a diskurzů od 19. století do současnosti. Vedle zmíněných témat bude konference zaměřena i na otázky aplikované a angažované etnologie a na oblasti, ve kterých je etnologické vědění používáno – například ve studiu nemateriálního kulturního dědictví, kolektivní paměti, folklorismu a folklorního hnutí či materiální kultury. Již koncem roku 2019 byla zahájena jednání ohledně vstupních referátů (key note speakers), které přislíbili pronést Jiří Woitsch a PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc., z Ústavu etnologie a sociálnej

antropológie SAV v Bratislavě, dva odborníci věnující se dějinám oboru a vztahu etnologie a ideologie.

Členská základna

K 31. prosinci 2019 evidovala ČNS celkem 170 řádných a patnáct čestných členů, dva členy mimořádné a 21 členů kolektivních.

Kontrola placení členských příspěvků a revize členské základny v několika předchozích letech vedla ke stabilizaci členské základny, takže v roce 2019 nemuselo být ukončeno členství žádnému z členů kvůli neplacení členských příspěvků. Stalo se tak i díky nasazení pokladní Jany Pospíšilové, která v několika vlnách upomínala zaplacení členských příspěvků.

HV ČNS projednal na svých jednáních v průběhu roku 2019 celkem dvě individuální žádosti o členství (Eva Šipöczová a Ondřej Volčák) a rozhodl se přijmout oba adepty za řádné členy ČNS. Z ČNS se během roku 2019 neodhlásili žádní členové, tři členové ČNS zemřeli (Miloslav Papík a dvě čestné členky Eva Urbachová a Jarmila Šťastná).

Vztahy s jednotlivými institucemi-kolektivními členy jsou na velmi dobré úrovni, svědčí o tom mj. poskytování výtisků z vlastní produkce pro recenzní účely *Národopisného věstníku*, možnost pořádat jednání HV v daných institucích či spolupráce s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici na slavnostním vyhlášení *Ankety o nejvýznamnější počin v oboru za uplynulý rok*. Kvalitní spolupráce s institucionálními členy se ukazuje i při pořádání VS a konferencí ČNS – viz výše.

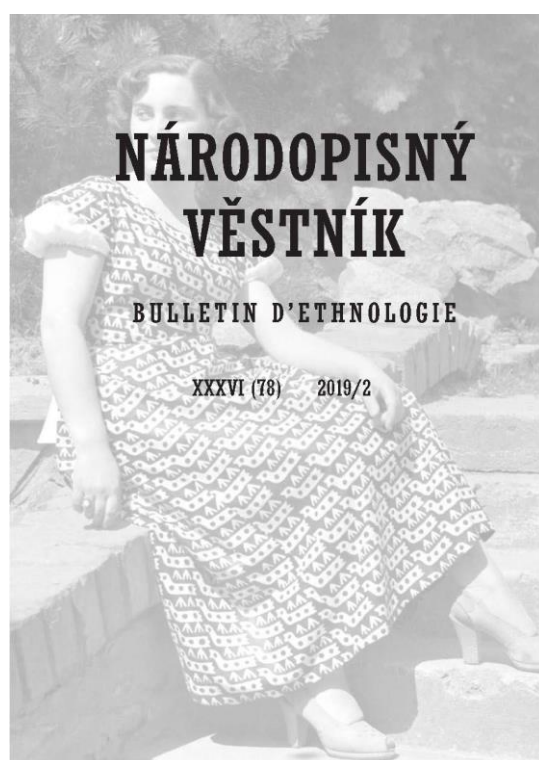
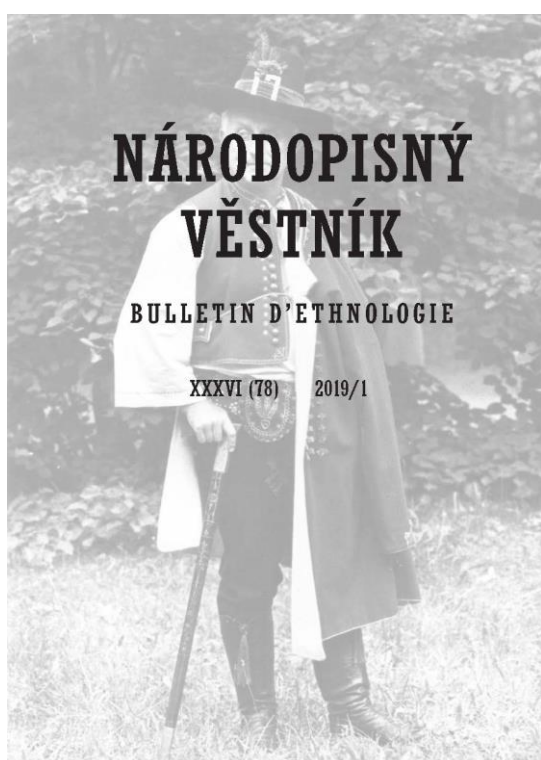
Publikační aktivity

Vydavatelská činnost ČNS zahrnuje jako každý rok vydávání vlastního odborného periodika, *Národopisného věstníku (NV)*, vycházejícího od roku 1906 (informace o časopisu lze najít zde: <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/narodopisny-vestnik>). Oddíl Studie prvního čísla NV 2019 přinesl pět textů, které obsáhly různé oblasti lidové kultury a zaměřily svou pozornost na lidovou kulturu i mimo Českou republiku. Rudolf Šrámek se věnoval toponymii v oblasti mezi řekami Olšavou, Moravou a Bečvou. Další dvě studie byly věnovány osobnostem spjatým s dokumentací lidové kultury – Roman Malach na osobnosti Františka Lipky ukázal počátek zájmu o lidové stavitelství na Boskovicku, Ondřej Volčák přiblížil Arnošta Kubešu, představitele folklorního hnutí na Valašsku. Stať Ondřeje Volčáka vzešla z jeho diplomové práce, která byla oceněna ve Studentské ceně ČNS, jež nejen podporuje studenty oboru etnologie, ale zároveň jim poskytuje i možnost publikovat v *Národopisném věstníku*. Další dvě studie pocházejí od zahraničních badatelek a věnují se terénu mimo Českou republiku – Joanna Maurer se zabývala „druhým životem“ pařenic, mužských kalhot v oblasti polských Karpat, Dragana Radojičić pak představila vývoj etnologie v Jugoslávii v letech 1918 až 1941. První číslo *Národopisného věstníku* obsahuje také materiál z bohatého fondu příspěvků dopisovatelů ČNS – tentokrát byl vybrán popis dětských her z konce 19. a počátku 20. století ze Strakonicka. Druhé číslo NV pokračovalo v oddílu Studie publikováním statí k různým oblastem etnologické vědy. Klára Binderová se věnovala počátkům modrotiskové oděvní tvorby v Československu, Jan Semrád v rámci etnologie města představil své výzkumy na panelovém sídlišti Lesná v Brně, Dana Motyčková a Kateřina Sedlická se zabývaly dvěma léčitelskými osobnostmi z Manětína a Plzeňska a rozšířily znalosti v oblasti lidového léčitelství. Poslední, čtvrtá studie zaměřila geograficky mimo český terén – polská etnoložka Katarzyna Marcol se věnovala vytváření paměti o dědictví pastýřství mezi góralským obyvatelstvem. Druhé číslo *Národopisného věstníku* přineslo i jednu materiálovou studii, Daniel Drápala a Tereza Vašíková se věnovali církevnímu roku a jeho slavnostem u moravských Valachů. Obě čísla *Národopisného věstníku* tradičně obsahovala i recenze odborné literatury a výstav a zprávy o konferencích, stejně tak jako personalia – zprávy o životních jubileích či nekrology významných českých etnologů a etnoložek.

Národopisný věstník v roce 2018 dosáhl velmi důležitého cíle a mezinárodního úspěchu, a to zařazení do databáze SCOPUS. SCOPUS je největší prestižní abstrakční a citační světová

databáze společnosti Elsevier, obsahující uznávané odborné recenzované knihy, časopisy a sborníky. Díky tomu se časopis vydávaný Českou národopisnou společností mnohem více otevírá světu. Abstrakty recenzovaných článků budou přes tuto databázi zpřístupněny zahraničním odborníkům. Jana Nosková podepsala v únoru 2019 jako statutární zástupce ČNS Coverage Form pro databázi SCOPUS, který je nutný k tomu, aby do ní byly články zařazeny, což se následně také stalo.

V roce 2019 vytvořil hlavní redaktor Miroslav Válka s Janou Noskovou pro Národopisný věstník licenční podmínky, které jsou vyvěšeny na webových stránkách v sekci Národopisný věstník.

Titulní strany Národopisného věstníku XXXVI (78), 2019, č. 1 a č. 2

Jako supplementum Národopisného věstníku 2019 vyšel *Zpravodaj Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení*. Supplementum obsahuje kategorie Studie, Zprávy, Personálie, Semináře a konference a Bibliografie a odpovídá tak struktuře NV. V roce 2019 v něm byly zveřejněny referáty z konference Komise konané v Muzeu Boskovicka v roce 2017 k problematice dokumentace vesnického domu.

Redakční rada Národopisného věstníku zasedala 14. března 2019. Na její jednání byla přizvána jako host také předsedkyně ČNS Jana Nosková. Přítomno bylo 13 členů redakční rady, z toho tři byli ze zahraničí (Polsko, Slovensko). Po zhodnocení vydaných čísel 1 a 2 ročníku 2018 byla redakční rada seznámena s návrhem obsahové skladby prvního a druhého čísla ročníku 2019 v oddílech studie, personálie, recenze (knihy, výstavy) a zprávy. Redakce bude pokračovat v uveřejňování studií kolegů ze zahraničí a textů diplomových prací oceněných v rámci studentské ankety ČNS. Redakční rada souhlasila s návrhem na monotematické číslo NV 2020 „Armáda jako nástroj socializace (1970–2004)“, stejně jako s úpravou citační normy používané v NV.

Národopisný věstník je zveřejňován ve formátu pdf hned po publikování také na webových stránkách ČNS, je tedy zajištěn volný přístup (open access) k jeho celému obsahu. ČNS však v posledních několika letech zdigitalizovala všechny starší ročníky Národopisného věstníku, které jsou široké veřejnosti taktéž přístupné on-line na webových stránkách ČNS. Na základě této skutečnosti byla ČNS oslovena Národní knihovnou v Praze ohledně zařazení informace o zdigitalizování Národopisného věstníku do <http://registrdigitalizace.cz>. Informace o volném přístupu k NV tak bude šířena i mezi uživatele Národní knihovny a v rámci Souborného katalogu ČR i mezi čtenáře řady dalších knihoven.

ČNS dále vydávala v roce 2019 *Zpravodaj ČNS*, interní spolkovou tiskovinu informující o aktuálním dění v ČNS, která je publikována třikrát ročně (č. 1 vyšlo v březnu, č. 2 v červnu a č. 3 v prosinci 2019). Členům ČNS je Zpravodaj distribuován elektronicky pomocí e-mailů. Zpravodaj ČNS je také vyvěšen na webových stránkách společnosti (<http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>).

Publikační činnost ČNS pokračuje i pomocí publikování *bibliografické databáze*, která je průběžně již několik let vytvářena Jiřinou Veselskou a zveřejňována na webových stránkách ČNS (<http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/virtualni-badatelna/bibliograficka-databaze>). Během roku 2019 byly do databáze nově zařazeny záznamy z časopisů: Valašsko (1998–2018), Mitteilungen zur Volks- und Heimatkunde des Schönhengster Landes 1905–1940, Igel-Land: Mitteilungen für Volkskunde in der Iglauer Sprachinsel, Práce a studie Muzea Beskyd (1977–2013), Národopisný sborník (1897–1905), Věstník Národopisné společnosti československé (1959–1968), Zprávy Společnosti československých národopisců a Slovenskej národopisnej spoločnosti (1959–1962), Museum vivum. Časopis českých muzeí

v přírodě (1985, 1987, 1988, 2005–2018), *Agricultura carpatica* I, III (1973, 1975), *Místo a poslání muzeí v přírodě v socialistické kultuře* (1979), *Muzejní a vlastivědná práce* (1963–1994 a 2008–2012), *Muzeum* (2012–2018), *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci* (1951–1981), *Studie o Těšínsku* (1971–1989), *Časopis Slezského muzea, řada B – vědy historické* (1951–2001), *Folia ethnographica* (1986–2018) a *Československá etnografie* (1953–1955 a 1959–1962). Jednalo se o více než 2 000 nových záznamů a bibliografie obsahovala k 31. 12. 2019 celkem 15 364 záznamů. V roce 2020 bude Jiřina Veselská dále zpracovávat etnografické záznamy z časopisu *Československá etnografie* a z dalších periodik. Je nutno dodat, že všechny zmíněné záznamy jsou díky smlouvě s Moravskou zemskou knihovnou a serverem knihovny.cz, která byla mezi ČNS a MZK uzavřena v roce 2017, přístupné uživatelům řady knihoven (server knihovny.cz je nekomerční portál, který poskytuje jednotný přístup ke službám českých a moravských knihoven).

O důležitosti dané databáze svědčí také dotaz Mgr. Radka Bryola, Ph.D., z Národního muzea v přírodě ohledně možnosti zpřístupnění bibliografie k problematice muzeí v přírodě vytvořené na objednávku metodického centra NMVP Jiřinou Veselskou v rámci bibliografické databáze na stránkách ČNS, což se také stalo. Bibliografie vytvořená pro Národní muzeum v přírodě obsahuje 680 záznamů.

Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc.

V roce 2018 byl díky daru PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., zřízen dárcovský Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc. Jeho účelem je podpora etnografických terénních výzkumů na území České republiky pro vysokoškolské studenty oboru etnologie. Fond je zaměřen jak na etnografické výzkumy jevů materiální kultury (vesnické stavitelství, lidový oděv, strava, transport, malovýrobní zemědělství, domácí a řemeslná výroba, lidové a zlidovělé umění), tak nemateriálních kulturních jevů výročního a rodinného obyčejového cyklu, lidové religiozity a léčitelství. Vzhledem k modernizaci života ve vesnickém i městském prostředí lze u zmíněných jevů sledovat jejich vývoj provázený novými funkcemi, jež odpovídají současným životním formám. Základním kritériem při výběru soudobých kulturních forem bude však jejich vazba na tradici.

Udělení finanční podpory studentům z dárcovského fondu je podmíněno zpracováním výzkumného projektu (ideový záměr, termín, lokalizace a finanční náklady výzkumu) v češtině, který student předloží do 30. listopadu roku, jenž předchází roku vlastního výzkumu, Správní radě fondu.

Správní rada fondu, kterou tvoří tři zástupci České národopisné společnosti, z. s. (předsedkyně Jana Nosková, vědecká tajemnice Zuzana Čermáková a člen hlavního výboru Martin Novotný), jeden zástupce Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (Miroslav Válka) a jeden zástupce Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (doc. PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D.), se sešla na svém jednání 13. prosince 2019 v Rožnově pod Radhoštěm. Hlavním bodem jednání, které vedl předseda Správní rady Miroslav Válka, bylo projednání dvou žádostí, jež byly doručeny Správní radě ve stanoveném termínu. O finanční podporu se ucházely studentky Ústavu evropské etnologie FF MU v Brně – Kateřina Vlková se přihlásila s projektem *Současný kulturní a společenský život vesnice v západních Čechách. Na příkladu obce Stýskaly, okr. Plzeň-sever*, Jitka Petřeková s tématem *Vliv turismu na život a kulturu obyvatel valašské vesnice Velké Karlovice. Na příkladu penzionu Polanský*. Správní rada prostudovala oba projekty, zhodnotila jejich kvalitu, proveditelnost a finanční požadavky a následně oba návrhy odsouhlasila.

Více informací o fondu lze nalézt na webových stránkách České národopisné společnosti – viz <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/darcovsky-fond>.

Webové stránky

Důležitým nástrojem prezentace aktivit České národopisné společnosti jsou již několik let její webové stránky (www.narodopisnaspolecnost.cz). Kromě členů společnosti je stále více využívají studenti i laičtí zájemci o obor etnologie, jakožto i o tradiční lidovou kulturu, její dokumentaci a prezentaci.

V roce 2015 Česká národopisná společnost zprovoznila zcela nové webové stránky, jejich drobné úpravy probíhaly i během roku 2019. Nové webové stránky jsou určeny k informování o ČNS jako základní odborné oborové organizaci a o její aktuální činnosti. Jsou členěny do několika základních kategorií:

- AKTUALITY (Knihy, Výstavy, Konference, semináře, Zpravodaj ČNS, Ostatní) – tato část obsahuje aktuální zprávy o nových knihách, výstavách atd., jsou zde vyvěšeny Zpravodaje ČNS,
- O SPOLEČNOSTI – týká se organizačních záležitostí ČNS, informuje o historii ČNS, o jejích členech, o členech HV, lze zde najít přihlášku do ČNS atd.,
- VIRTUÁLNÍ BADATELNA – obsahuje odkazy na digitalizované časopisy, na sestavené bibliografické databáze a dotazníky ČNS, dále se zde ukládají do archivu články zveřejněné původně v oddílu Aktuality,
- PUBLIKACE – informuje o publikacích vydaných ČNS,
- NÁRODOPISNÝ VĚSTNÍK/ETHNOGRAPHIC JOURNAL – podává nejdůležitější informace o základním odborném periodiku vydávaném ČNS, a to v češtině i angličtině (nejen o jeho historii, ale i o jeho současnosti, včetně pokynů pro autory),
- DÁRCOVSKÝ FOND – informuje o nově zřízeném dárcovském Fondu PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc.

Členové ČNS jsou průběžně vyzýváni pomocí *Zpravodaje ČNS* k zasílání aktuálních informací o nově vydaných publikacích, o připravovaných a probíhajících výstavách, o pořádaných konferencích a seminářích či dalších akcích, na nichž se podílejí a jež korespondují se zásadami činnosti ČNS, do kategorie Aktuality. Spolupráce se členy ČNS v této oblasti probíhá velmi dobře.

O chod webových stránek se stará jako hlavní odpovědná osoba člen HV Jan Blahůšek. Dalšími redaktory jsou Jana Nosková a Aleš Smrčka, který vkládá informace o *Národopisném věstníku*.

Průběžně je v rámci spolkového webu aktualizována elektronická databáze umožňující vyhledávání bibliografických záznamů publikovaných v oborových etnologických časopisech, případně národopisně koncipovaných statí v jiných odborných tiskovinách. ČNS se prostřednictvím tohoto projektu snaží reagovat jednak na nedostupnost starších bibliografií, jednak na chybějící soupisy mnohých centrálních, regionálních i lokálních tiskovin, které přinášely v minulosti na svých stránkách národopisně koncipované texty (více informací viz kapitola Publikační činnost).

E-mailová adresa info@narodopisnaspolecnost.cz funguje jako kontakt pro dotazy z řad laické veřejnosti, které se členové ČNS snaží průběžně zodpovídat.

Anketa České národopisné společnosti

Organizací *Ankety o nejvýznamnější počin v oboru za uplynulý kalendářní rok* se ČNS snaží systematicky oceňovat odborné aktivity rozvíjené v oboru za poslední kalendářní rok – a tím i dle svých možností a sil přispět k popularizaci jednotlivých výstupů, které mnohdy neprávem zůstávají odbornou i laickou veřejností opomíjeny. Děje se tak ve třech kategoriích: Publikace; Výstava, expozice; Projekt, akce, konference.

Administrací ankety byla také v roce 2019 pověřena členka HV Zuzana Čermáková, anketa byla vyhodnocena na jednání HV 21. května 2019. Do hlasování se zapojilo 39 individuálních a 5 kolektivních členů. Ceny byly následně předány 29. června 2019 na Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici Janou Noskovou, Janem Blahůškem a Martinem Novotným, předáváním cen provedla Jana Pospíšilová.

V roce 2019 byly oceněny tyto odborné aktivity z roku 2018:

Publikace: *Josef Klvaňa (1857–1919). Náčrtky mého životopisu. Paměti a fotografie.* K vydání připravila Helena Beránková. Brno: Moravské zemské muzeum 2018.

Výstava, expozice: výstava *Jízda králů na Hané / Lidový obyčej v proměnách času* (Vlastivědné muzeum v Olomouci, 25. 5.–26. 8. 2018, autor: Josef Urban).

Konference, akce: konference *Poslání a budoucnost muzeí v přírodě v České republice* (Národní muzeum v přírodě, Rožnov pod Radhoštěm, 30. 1.–2. 2. 2018, za podpory Ministerstva kultury, Metodického centra pro muzea v přírodě a Českého svazu muzeí v přírodě).

Čestnou *Cenu Pěti rudých růží* se rozhodli členové HV ČNS udělit za rok 2018 Evě Kuminkové za vynikající reprezentování v mezinárodní organizaci UNESCO. Eva Kuminková se stala v roce 2018 „rapporteurem“ v Evaluačním orgánu – poradním orgánu Mezivládního výboru Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO. V rámci této náročné funkce byla zodpovědná za zpravodajství pro Mezivládní výbor pro ochranu nemateriálního kulturního dědictví a zpracování podkladové zprávy pro zápisy nemateriálních prvků do světových seznamů UNESCO.

Ocenění a předávající Ankety o nejvýznamnější počin v oboru za uplynulý kalendářní rok na MFF ve Strážnici – zleva: Josef Urban, Břetislav Holásek, Helena Beránková, Jiří Mitáček, Eva Kuminková, Jana Pospíšilová, Jindřich Ondruš, Jan Blahůšek, Jana Nosková a Martin Novotný.

O laureátech informovala ČNS také na svých webových stránkách – viz: <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/o-nas/anketa-cns/2018>.

Studentská cena České národopisné společnosti

HV ČNS se rozhodl podpořit vědeckou práci mladých badatelů a vyhlásil pro rok 2019 pořetí *Studentskou cenu České národopisné společnosti*, a to ve dvou kategoriích – pro nejlepší bakalářskou a nejlepší diplomovou práci. Členové HV stanovili finanční odměnu pro vítěze (3 000 Kč za bakalářskou práci, resp. 5 000 Kč za magisterskou práci), která byla a bude hrazena z finančních prostředků ČNS.

Pro zasílání studentských prací bylo stanoveno datum 28. února 2019. Do tohoto data byly do soutěže přihlášeny bohužel pouze dvě diplomové a jedna bakalářská práce. Autorky byly absolventkami Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Přihlášené práce zhodnotila porota složená z členů HV ČNS, která se po důkladné diskusi rozhodla neudělit cenu ani v jedné z kategorií, a to z důvodu nízké kvality přihlášených prací ve srovnání s předchozími lety.

Dopisovatelé

Také v roce 2019 pokračovala ČNS v úsilí o revitalizaci dopisovatelské sítě, která čítá v současnosti 104 dopisovatelů. Revitalizaci se soustavně věnoval člen HV Roman Malach. V roce 2019 oslovil 200 obcí v Ústeckém a Královéhradeckém kraji, kde je počet dopisovatelů velmi nízký, s nabídkou spolupráce s ČNS v rámci dopisovatelské sítě. Dopisovatelé jsou dobrovolníci, ČNS jejich spolupráci nijak nehonoruje, což jsou skutečnosti, které ovlivňují odezvu na danou výzvu, jež byla poměrně nízká. Přesto se bude pokračovat příští rok v oslovování obcí v dalších krajích.

Koncem roku 2018 ČNS požádala dopisovatele o spolupráci v rámci grantového projektu *Socialismus v rodinných fotografiích* podaného u RVS. Dopisovatelům byla rozeslána výzva k zasílání fotografií a vzpomínek z období socialismu, odpovědi přicházely během roku 2019.

K 30. výročí tzv. Sametové revoluce byl rozeslán dopisovatelům dotazník *Vědomí češství a příslušnosti k českému národu*. Jednalo se o upravený dotazník prof. Ladislava Holého z 90. let 20. století, který se zaměřil na získávání dat pro výzkum národní paměti, národního vědomí a vztahů k cizím.

Jako dík a ocenění spolupráce byla dopisovatelům zaslána příručka Dopisovatelé ČNS – soupis příspěvků. Zároveň tento krok směřoval k tomu, aby jednotliví dopisovatelé mohli nahlédnout a inspirovat se, jaká témata ČNS zkoumala v posledních desetiletích.

Postupně jsou zpracovávány návrhy dvou dotazníků, které mapují nemateriální a materiální kulturu a její aktuální stav a proměny v ČR. Dopisovatelům budou rozeslány postupně v roce 2020.

V rámci udržitelnosti projektu OPVK, na němž ČNS participovala v letech 2012–2014, pokračovala digitalizace dotazníků a příspěvků dopisovatelů z předcházejících období. Rokem 2019 lhůta udržitelnosti projektu vypršela (dotazníky se během roku 2019 digitalizovaly i v rámci grantového projektu ČNS, který byl řešen v rámci dotačního schématu MK, s pokračováním digitalizace se počítá i v roce 2020). Dotazníky z předcházejících roků byly předány do archivu ČNS.

Ekonomická agenda a grantové projekty

ČNS by jen stěží mohla realizovat své aktivity bez zajištění externích zdrojů financování prostřednictvím grantových prostředků. Rok 2019 byl v tomto ohledu úspěšný, neboť ČNS uspěla v grantových programech Rady vědeckých společností ČR i Odboru regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury.

Dotace Ministerstva kultury podpořila vydání prvního čísla *Národopisného věstníku* 2019, ročník XXXVI (78) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 91 782 Kč, podíl MK činil 64 000 Kč (69,73 % celkových nákladů). Druhým projektem podaným k Ministerstvu kultury byl projekt *Digitalizace a pasportizace dotazníků České národopisné společnosti – 1. etapa* (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 73 181 Kč, podíl MK činil 49 000 Kč (66,96 % celkových nákladů). Rada vědeckých společností ČR podpořila vydání druhého čísla *Národopisného věstníku* 2019, ročník XXXVI (78) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 75 755 Kč, podíl RVS činil 46 000 Kč (60,72 % celkových nákladů). RVS podpořila také projekt *Socialismus v rodinných fotografiích – spolupráce s dopisovateli ČNS* (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 28 653 Kč, podíl RVS činil 14 000 Kč (51,14 % celkových nákladů).

Přehled příjmů a výdajů ČNS za období od 1. ledna 2019 do 31. prosince 2019 (zpracovala Ing. Olga Mazouchová, účetní ČNS):

Příjmy

členské příspěvky	93 200,00 Kč
dotace	519 142,00 Kč
publikace (prodej a digitalizace)	685,00 Kč
ostatní příjmy	0,00 Kč
<u>přijatý úrok</u>	<u>0,00 Kč</u>
celkem	613 027,00 Kč

Výdaje

poštovné	11 528,00 Kč
cestovné	91 077,00 Kč
poplatky bance	400,00 Kč

mzdy, odvody z mezd	476 024,00 Kč
grafická příprava, tisk	150 757,00 Kč
<u>ostatní režie</u>	<u>37 091,00 Kč</u>
celkem	766 877,00 Kč

K 31. prosinci 2019 byl konečný zůstatek na účtu ČNS 437 134,74 Kč. Tento stav byl dán několika skutečnostmi: ČNS v roce 2019 hospodařila s větším objemem finančních prostředků, což souvisí s její činností v Evaluačním orgánu UNESCO (viz suma v oddílu Dotace, která zahrnuje z velké části finanční obnos od UNESCO). Ve výdajích v roce 2019 vzrostla suma na cestovné, což souvisí s pracovními cestami Evy Kuminkové na jednání Evaluačního orgánu UNESCO v Paříži a na ostrově Mauritius (více viz kapitola *Mezinárodní spolupráce*). Vyšší částka je také u mezd, neboť zde jsou započítány mzdy kolegia hodnotitelů a za činnost Evy Kuminkové v rámci Evaluačního orgánu UNESCO.

Také pro rok 2020 se ČNS ucházela o grantovou podporu. HV ČNS schválil na podzim 2019 podání čtyř nových grantových žádostí na rok 2020. Jedná se o dva granty podané na Ministerstvo kultury, a to na vydání prvního čísla *Národopisného věstníku XXXVII (79), 2020* (řešitel Miroslav Válka, celkový rozpočet 94 000 Kč, příspěvek od MK 65 000 Kč) a na *Digitalizaci a pasportizaci dotazníků České národopisné společnosti – 2. etapa* (řešitel Roman Malach, celkový rozpočet 80 000 Kč, příspěvek od MK 56 000 Kč), dále o dvě grantové žádosti k Radě vědeckých společností ČR: na vydání druhého čísla *Národopisného věstníku XXXVII (79), 2020* (řešitel Miroslav Válka, celkový rozpočet 69 000 Kč, příspěvek RVS 46 000 Kč) a na uspořádání *konference Etnologie mezi vědou a politikou. Vy/po/zne/užívání etnologických věd od 19. století do současnosti* (řešitelka Jana Nosková, celkový rozpočet 59 000 Kč, příspěvek RVS 14 000 Kč).

Semináře a konference

ČNS pokračovala v roce 2019 v pořádání a spolupřádání odborných konferencí a workshopů, které byly často uskutečněny ve spolupráci s kolektivními členy ČNS.

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při ČNS pořádala společně s Ústavem evropské etnologie FF MU Brno a Muzeem Vyškovska konferenci *Venkovské stavitelství v oblastech osídlených národnostními menšinami*. Konference proběhla 29.–30. května 2019 ve Vyškově. Cílem konference, které se zúčastnilo 18 referujících z České a Slovenské republiky, bylo na základě jednotlivých referátů a formou odborné diskuse zhodnotit problematiku etnografického výzkumu vesnického (lidového) stavitelství v oblastech osídlených národnostními menšinami a jeho vazeb k domu majoritní společnosti či mateřského národa, a to z těchto hledisek: 1) Etnografický výzkum vesnického (lidového) domu jako součásti tradiční kultury etnických menšin (teorie, metodika, představitelé, díla); 2) Formy dokumentace vesnické architektury v oblastech osídlených etnickými menšinami (fotografická, kresebná, plánová); 3) Diference a analogie vesnického domu etnických menšin s obydlím majoritní společnosti; 4) Vesnický dům etnických menšin jako součást kulturního dědictví a snahy o jeho ochranu.

Účastníci konference *Venkovské stavitelství v oblastech osídlených národnostními menšinami*. Foto: Roman Tykal

Konferenci doplnila exkurze, která směřovala do bývalého vyškovského německého jazykového ostrova (Rostěnice, Lysovice, Kučerov) se zachovanými lidovými stavbami, dokládající vazbu domu vyškovských Němců k domu majoritního obyvatelstva středomoravské Hané.

Účastníci konference *Venkovské stavitelství v oblastech osídlených národnostními menšinami* během doprovodné exkurze na Vyškovsku. Foto: Roman Tykal

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti ve spolupráci s MKKK – Subkomisí pro lidové obyčeje a Sekcí pro lidové obyčeje ČNS pořádalo ve dnech 4.–5. června 2019 v Uherském Hradišti konferenci *My a oni. Domáci a cizí v lidové tradici*, která navázala na pracovní setkání k danému tématu konané v Brně v roce 2018. Tematické okruhy konference, které se zúčastnilo 37 referujících z České a Slovenské republiky, se zaměřily na: 1) obecnější souvislosti tématu; 2) hmotná a duchovní svědectví a konkrétní formy přijímání/odmítání „cizích“ sociokulturních jevů a vzorů; 3) úlohu industrializace, technologie, komunikací a dostupnosti při stýkání různých skupin a etnik v procesech proměn preference „vlastního“ v moderní a postmoderní době. Doprovodný program tvořila prohlídka výstav ve Slovákém muzeu (Krojové eldorádo – fotografie Josefa Klvani, Národopisná expozice Slovácko, Umění pravěku, pravěk umění).

Mezinárodní spolupráce a spolupráce s UNESCO

Mezinárodní spolupráce ČNS byla v roce 2019 nadále ve znamení spolupráce s organizací UNESCO. Kromě toho ale ČNS pokračovala i ve své dlouholeté spolupráci s dalšími organizacemi.

ČNS se v roce 2016 stala členem Evaluačního orgánu – poradního orgánu Mezivládního výboru Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO, a to na následující čtyři roky (2016–2019). Členy Evaluačního orgánu je dalších pět nevládních organizací (v roce 2019 to byly instituce z Egypta, Norska, Kolumbie, Korejské republiky a Burkiny Faso) a šest vládních expertů (ze Slovenska, Itálie, Chile, Vietnamu, Keni a Ománu). Zástupcem ČNS pro jednání s UNESCO v Paříži byla pro rok 2019 stanovena členka HV ČNS Eva Kuminková. Ta se účastnila tří zasedání Evaluačního orgánu v Paříži, a to 28. února –1. března (úvodní setkání seznamující s metodikou hodnocení), 3.–7. června (diskuse o jednotlivých nominacích a jejich hodnocení) a 18.–20. září 2019 (diskuse o finálním znění hodnocení všech nominací a závěrečné zprávě o činnosti Evaluačního orgánu). Eva Kuminková byla osobně v roce 2019 pozvána v prosinci 2019 na 14. zasedání Mezivládního výboru v Kolumbii. Hodnocení v roce 2019 bylo lehce zkomplikováno experimentálním zavedením tzv. *upstream dialogue process*, tedy dialogu mezi Evaluačním orgánem a státy předkládajícími nominace. Pro hodnotitele tím přibyl další krok navíc.

Pro posuzování přihlášek nominací do světových seznamů UNESCO bylo sestaveno kolegium hodnotitelů, které mělo 12 členů (členové ČNS – Jan Blahůšek, PhDr. Daniel Dědovský, Ph.D., PhDr. Roman Doušek, Ph.D., doc. PhDr. Daniel Drápala, Ph.D., Marek Jakoubek, Petr Janeček, Eva Kuminková, Mgr. Jana Malecká, Ph.D., Jana Nosková, doc. PhDr. Martina Pavlicová, CSc., Mgr. Martin Sítek, Jiří Woitsch). Kolegium posoudilo celkem 52 nominací v rámci čtyř mechanismů Úmluvy, konkrétně se jednalo o Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva, Seznam nemateriálního kulturního dědictví vyžadujícího naléhavé zachování, Registr osvědčených praktik a Mezinárodní finanční pomoc vyšší než 100 000 dolarů. Kvůli předejití potenciální podjatosti se Kolegium hodnotitelů neúčastnilo hodnocení žádné národní či multinacionální nominace, ve které figurovala v roli nominujícího Česká republika.

Eva Kuminková byla opět oslovena, aby se ujala role tzv. rapporteura a zpracovala závěrečnou zprávu a návrhy rozhodnutí o zápisu prvků na světové seznamy. Jelikož se jedná o časově i kapacitně velmi náročnou práci, nemohla tuto pozici vzhledem ke svým pracovním povinnostem podruhé přijmout. Nic to ale nezměnilo na faktu, že ČNS v průběhu čtyřletého působení v Evaluačním orgánu potvrdila a prohloubila svou pověst významného partnera organizace UNESCO, o čemž svědčí i fakt, že Eva Kuminková byla pozvána, aby se v prosinci 2019 aktivně zúčastnila 14. zasedání Mezivládního výboru pro nemateriální kulturní dědictví v kolumbijské Bogotě. Stalo se tak v návaznosti na nový úkol, kterým ji pověřil Sekretariát Úmluvy, a to přípravou podkladové studie pro revizi mechanismů zápisů na světové seznamy UNESCO z pohledu všech konzultačních orgánů, které se od založení seznamů z roce 2008 podílely na hodnocení nominací. Zástupkyně ČNS tak byla pro tuto práci vybrána mezi více než 130 experty světa, kteří v minulosti v poradních orgánech zasedali, což dokládá renomé, jehož ČNS v Organizaci spojených národů dosáhla.

Členové Mezivládního výboru pro nemateriální kulturní dědictví v kolumbijské Bogotě v prosinci 2019

Spolupráce s UNESCO se uskutečnila na základě podepsané smlouvy mezi ČNS a UNESCO, ČNS obdržela za vykonanou práci v listopadu 2019 finanční odměnu. Z prostředků UNESCO v rámci zvláštní položky určené na cestovné byly hrazeny také cestovní výlohy Evy

Kuminkové. Finanční odměna byla využita jednak na honoráře za vypracované posudky členů hodnotícího kolegia (vypláceny od prosince 2019), část sumy pokryla náklady spojené s činností pro UNESCO, zbytek bude využit na aktivity ČNS v roce 2020.

Eva Kuminková začátkem roku 2019 za přispění dalších členů HV také vytvořila a odeslala periodickou zprávu pro UNESCO, která slouží k posouzení, zda bude nevládní organizaci prodloužena akreditace na další čtyři roky. Mezivládní výbor na svém 14. zasedání v Bogotě potvrdil přínos ČNS jako konzultačního partnera pro svou práci a akreditaci společnosti prodloužil. Vzhledem k tomu, že druhé české organizaci akreditace prodloužena nebyla, je ČNS v současnosti jedinou českou akreditovanou nevládní organizací při Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO.

ČNS dále spolupracuje se sesterskými národopisnými společnostmi na Slovensku a v Polsku. Spolupráce s *Národopisnou spoločnosť Slovenska* se týká především recipročního zveřejňování informací na webových stránkách obou společností, nabídky publikačních aktivit v odborných časopisech vydávaných ČNS, respektive NSS. V roce 2019 uspořádaly ČNS a NSS 21. září společné setkání na vrcholu Velké Javořiny – navázaly tak na loňský rok, kdy uspořádaly první ročník tohoto setkání. Stejně setkání je naplánováno již i na rok 2020.

Účastníci setkání na Velké Javořině z řad ČNS a NSS 21. září 2019. Foto: Jana Pospíšilová

Spolupráce s *PTL* (Polskie Towarzystwo Ludoznawcze – Polská národopisná společnost) bohužel stagnuje. Člen Hlavního výboru ČNS Petr Janeček se ale aktivně zúčastnil výroční konference Sekce Folklorystyczne (Folkloristické sekce) PTL Folklor w społecznościach tradycyjnych i nowowczesnych, která se konala v Chorzówie 26.–27. 6. 2019.

ČNS dále rozvíjela své členství ve *WCAA – World Council of Anthropological Associations* (členem je od roku 2014) a v *ICCN – Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network*, v níž je ČNS přidruženým členem od roku 2011. Spolupráci s těmito organizacemi garantovala jako v předchozích letech členka HV Eva Kuminková.